

Milliy iqtisodiyotning rivojlanish istiqbollari
Development prospects of the national economy
Перспективы развития национальной экономики

Sodikov Zokir Rustamovich, O‘zbekiston xalqaro islom akademiyasi
Islom iqtisodiyoti va moliyasi, ziyorat turizmi kafedrasida dotsenti, i.f.n.

Sodikov Zokir Rustamovich,

INTERNATIONAL ISLAMIC ACADEMY OF UZBEKISTAN, PhD, docent
of the Department of “The Islamic economy and finance, ziyorah tourism”.

Содиков Зокир Рустамович,

доцент кафедрой “Исламская экономика и финансы, зиярах туризм”

Международной исламской академии Узбекистана, к. э. н.

Annatatsiya: Maqolada milliy iqtisodiyotning rivojlanish tendensiyasi va unga ta’sir etuvchi omillar tahlil qilingan. Milliy iqtisodiyotning xalqaro standartlar darajasida taraqqiyoti va jahon hamjamiyatidan munosib o‘rin egallab, xalqaro iqtisodiy aloqalarni rivojlantirish asoslarini tadqiq qilingan.

Abstract: The article analyzes the development trend of the national economy and the factors affecting it. Development of the national economy at the level of international standards and taking a worthy place in the world community, the foundations of the development of international economic relations were researched.

Аннотация: В статье анализируются тенденции развития национальной экономики и факторы, влияющие на нее. Развитие национальной экономики на уровне международных стандартов и занятие достойного места в мировом сообществе, исследованы основы развития международных экономических отношений.

Kalit so‘zlar: ijtimoiy - iqtisodiy taraqqiyot, ishlab chiqarish, milliy bozor, milliy xo‘jalik, modernizatsiya, xalqaro iqtisodiy aloqalar, iqtisodiy islohotlar, iqtisodiyot, Jahon iqtisodiyoti, makroiqtisodiy, moliyaviy barqarorlik.

Key words: socio-economic development, production, national market, national economy, modernization, international economic relations, economic reforms, economy, world economy, macroeconomic, financial stability.

Ключевые слова: социально-экономическое развитие, производство, национальный рынок, национальная экономика, модернизация,

международные экономические отношения, экономические реформы, экономика, мировое хозяйство, макроэкономика, финансовая стабильность.

Bugungi kunda O‘zbekistonda jadal amalga oshirilayotgan islohotlar va yangilanishlar Davlatimiz tomonidan ijtimoiy - iqtisodiy taraqqiyotni ta’minlashga qaratilgan strategiya ratsional asosda ishlab chiqilganligini, islohotlarning ustuvor yo‘nalishlari asosli belgilanganligini va ularni amalga oshirish maqsadida ko‘rsatilgan vazifalar izchilligini natijasi erishilayotgan yutuqlarda va qo‘lga kiritilayotgan marralarda o‘z aksini topmoqda. Hozirgi davrda mamlakatimizda taraqqiyotni yangi bosqichga ko‘tarish bo‘yicha amalga oshirilayotgan keng ko‘lamli islohotlar va o‘zgarishlar tufayli barcha jabhalarda tub yangilanishlar ro‘y bermoqda, xalqimizning dunyoqarashi, ongu-tafakkuri yuksalib, jamiyatda yangicha qadriyat va an‘analar shakllanmoqda. Bugungi kunda insoniyat ulkan ijtimoiy-iqtisodiy taraqqiyot va milliy bozorlarning chuqur globallashuvi yo‘lidan jadal rivojlanib, yuksak natijalarga erishmoqda. Shu bilan birga jahondagi ijtimoiy - iqtisodiy rivojlanish jarayonida ijobiy yutuqlardan tashqari ayrim muammoli va ziddiyatli vaziyatlar ham vujudga kelib, ular global miqyosda keskinlashib borayotganini kuzatish mumkin. Mazkur shart-sharoitlar yer sayyorasidagi barcha milliy xo‘jaliklarning jadal rivojlanishi va o‘zaro ijtimoiy-iqtisodiy hamjihatligi mustahkamlash ustuvor vazifa ekanligini tasdiqlamoqda. Bu borada, eng katta va samarali yutuq milliy iqtisodiyotlarni zamon talablari darajasida modernizatsiya qilinishi hamda xalqaro iqtisodiy aloqalarning rivojlantirilib, kengaytirilishi hisobiga ta’minlanadi. O‘zbekiston o‘z mustaqilligining dastlabki davridayoq BMTga a‘zo bo‘lib, jahon hamjamiyatining teng huquqli subyekti bo‘ldi. Natijada milliy ishlab chiqarishni va tashqi iqtisodiy hamkorlikni har tomonlama va keng ko‘lamli tarzda rivojlantirishga ustuvor vazifa sifatida qaralayotganligi yaqqol isbotlandi. Shu bois mamlakatimiz uchun o‘ta muhim ahamiyatga ega bo‘lgan, bugungi va ertangi taraqqiyoti uchun zarur masalalarni globallashuv jarayonidan kelib chiqib tadqiq qilish maqsadga muvofiq bo‘ladi. Ayni paytda, milliy iqtisodiyotning xalqaro standartlar darajasida taraqqiyoti va jahon hamjamiyatidan munosib o‘rin egallab, xalqaro iqtisodiy aloqalarni izchil rivojlantirishi mamlakatning bu boradagi tashkiliy tuzilmalari va huquqiy asoslarini ham takomillashtirilishini taqozo qiladi.

Zero, jahon ijtimoiy-iqtisodiy taraqqiyoti milliy iqtisodiyotimizda hozirgi kunda yangi iqtisodiy jarayonlarning rivojiga va ishlab chiqarish tizimining takomillashuviga omil bo'lmoqda. Global tizimdagi mamlakatlarning ijtimoiy-iqtisodiy va tabiiy-geografik imkoniyatlari, sarmoya va texnologik salohiyati xilma-xil bo'lib, bir-biridan keskin darajada farq qiladi. Bular mamlakatda yetarli ijtimoiy-iqtisodiy shart-sharoitlar yaratilganda iqtisodiy yuksalishning voqelikka aylanishi uchun zamin yaratilishini ko'rsatadi. Ayni paytda mamlakatda fan-texnika taraqqiyoti ishlab chiqarish xarajatlarining pasayishiga va mehnat unumdorligining ortishiga ta'sir ko'rsatish orqali davlatlarda iqtisodiy imkoniyatlarni mustahkamlashi zarur. Shu bois mamlakatda iqtisodiy islohotlar va o'zgarishlar jarayonlarining shakllanishi iqtisodiy omillar bilan bir qatorda, milliy xo'jaliklarning barqaror rivojlanishiga va manfaatlariga muvofiqligini ta'minlanishiga asos bo'ladigan mexanizmlarni yaratish ham talab etiladi. Bundan tashqari, milliy iqtisodiyotlar o'rtasidagi iqtisodiy aloqalar rivojlanishini cheklovchi tarif va notariff to'siqlar, boshqa jarayonga xalaqit beruvchi vaziyatlar bartaraf qilinishi zarur. Natijada milliy iqtisodiyotda islohotlarning ahamiyati ortadi va mamlakatning xalqaro iqtisodiy tizimga integratsiya bo'lish imkoniyatlari kengayadi. Shu bois iqtisodiyotning barcha soha va tarmoqlarida jadal amalga oshirilayotgan islohotlarning huquqiy - me'yoriy asos doirasida chuqurlashuvini ta'minlash, milliy manfaatlarni muvofiqlashtirish va kutilmaganda kelib chiqadigan muammolarni bartaraf qilish maqsadida tashkiliy – huquqiy tizimlar izchil ravishda takomillashtirilishi talab etiladi. Shunda erishilgan muvaffaqiyatlar va marralar olib borilgan yangi iqtisodiy jarayonlarning ahamiyatini yuzaga chiqaradi.

Jahon iqtisodiyotida globallashtirish chuqurlashib borayotgan davrda O'zbekistonda jadal amalga oshirilayotgan ijtimoiy-iqtisodiy islohotlar natijasida mamlakatimizning moddiy imkoniyatlari yanada mustahkamlanib, iqtisodiyotning barqaror sur'atlarda o'sishiga erishilib, makroiqtisodiy va moliyaviy barqarorlik ta'minlandi. Shuningdek, umumiy iqtisodiyotda va tarmoqlarda mutanosiblik yo'lga qo'yilib, bozor mexanizmining asoslari va infratuzilmalari izchil rivojlanib bormoqda. Chunki yalpi ichki mahsulotning barqaror va yuqori sur'atlarda o'sishi an'anaviy xomashyo mahsulotlari, jahon bozorlaridagi qulay kon'yunktura va ba'zi xomashyolar yoki materiallar narxining yuqoriligi hisobiga emas, balki raqobatga chidamli tayyor mahsulotlar ishlab chiqarish va zamonaviy xizmat ko'rsatish

sohalarining izchil rivojlantirilishi, tarkibiy o'zgarishlarni va samarani oshirilishi natijasida ta'minlanmoqda.

o'zgarishlar, tadbirkorlikning erkinligi va iqtisodiy mustaqilligi, bozor ta'minlanishiga omil bo'lmoqda. Milliy iqtisodiyotda tarkibiy o'zgarishlarni chuqurlashtirish jarayonida ishlab chiqaruvchilar o'rtasida barqaror kooperatsiya aloqalarini mustahkamlashga, ishlab chiqarishni mahalliyashtirish orqali mahsulot ishlab chiqarish hajmini oshirishga, mamlakatimizda ishlab chiqarilayotgan iste'mol mollari turini ko'paytirishga va hajmini oshirish bilan iste'mol bozorini to'ldirishga va mutanosiblikni ta'minlashga, xizmat sohasini rivojlantirishga, kichik biznesni jadallashtirish va qo'llab-quvvatlashga, tashqi savdo aylanmasi va eksportning tovar tarkibini muttasil diversifikatsiya qilishga ustuvor ahamiyat berilmoqda. Bular iqtisodiyot tarmoqlarini o'zaro bir-birini to'ldirishga va ularning raqobat kuchini oshirishga xizmat qiladi. Aynan, milliy iqtisodiyotni isloh qilish borasida tashqi savdo, soliq va moliya siyosatini liberallashtirish, tadbirkorlikni qo'llab-quvvatlash va xususiy mulk daxlsizligini kafolatlash, qishloq xo'jaligi mahsulotlarini chuqur qayta ishlashni tashkil etish hamda hududlarni jadal rivojlantirishni ta'minlash bo'yicha ta'sirchan choralar ko'rildi. Milliy iqtisodiyotni mutanosib rivojlantirish va uning tarkibiy bo'g'inlarini barpo qilish asosida barqaror iqtisodiy o'sish sur'atlarini ta'minlash taraqqiyotga va aholi farovonligiga erishishga asos hisoblanadi. Bunga iqtisodiyotning real sektorini jadal rivojlantirish va qo'llab-quvvatlash orqali erishish mumkin. Ayniqsa, bu borada milliy ishlab chiqarishni modernizatsiya qilish, hamkorlikni mustahkamlash, mahalliy mahsulotlarga ichki talabni kuchaytirish muhim ahamiyat kasb etadi.

Shu yo'nalishda amalga oshirilgan islohotlar doirasida moliyaviy sharoitlar borasidagi yangi o'zgarishlar va qulayliklar hamda imkoniyatlar alohida o'rin tutadi. Demak, har bir davlatning aholini ijtimoiy-iqtisodiy tomondan muhofaza qilishi va kishilar uchun maqbul farovon shart-sharoitlarni ta'minlab berishi to'g'ridan-to'g'ri maqsadli kafolatligini tasdiqlaydi. Hozirda murakkab texnologiyaga asoslangan va istiqbolli bo'lgan mashinasozlik, yoqilg'i-energetika, kimyo va yengil sanoat singari muhim tarmoqlarning iqtisodiyotdagi roli muntazam ortib bormoqda. Ayni paytda, milliy xo'jalikning tarmoq tarkibini takomillashuvida yangi ishlab chiqarish quvvatlarining ishga tushirilishi, qayta ishlash zavodlarining qurilishi, GRESlar qurilishining jadallashtirilishi, metall ishlab chiqarishning kengaytirilishi alohida

ahamiyat kasb etmoqda. Iqtisodiyotimizning eng muhim yutuqlaridan biri, bu butunlay yangi va sanoat taraqqiyotining alohida yo‘nalishi bo‘lgan avtomobilsozlik tarmog‘ining shakllanishi hisoblanadi.

Mamlakatimizda iqtisodiy rivojlanish bozor tizimining haqiqiy ijtimoiy-iqtisodiy samarasini ta‘minlash asosida amalga oshirilishi tabiiy. Natijada mamlakatimizning ichki ishlab chiqarish imkoniyatlaridan va jahon xo‘jaligining yutuqlaridan keng foydalanishi rivojlanib bormoqda. Shu bois milliy iqtisodiyotning mutanosibligi va barqarorligini ta‘minlash, uning tarkibida sanoat, xizmatlar ko‘rsatish sohasi, kichik biznes va xususiy tadbirkorlik ulushini oshirish, ishlab chiqarishni modernizatsiya qilish, texnik va texnologik jihatdan yangilash, yangi mahsulot va texnologiya turlarini o‘zlashtirish, ichki va tashqi bozorlarda mahalliy tovarlar raqobatdoshligini ta‘minlash, xizmat ko‘rsatish sektorini jadal rivojlantirish, yalpi ichki mahsulotni shakllantirishda xizmatlarning o‘rni va ulushini oshirish, ko‘rsatilayotgan xizmatlar tarkibini, xizmatlarning zamonaviy yuqori texnologik turlari hisobiga tubdan o‘zgartirish, turizmni jadal rivojlantirish, iqtisodiyotda uning roli va ulushini oshirish, turistik xizmatlarni diversifikatsiyalash va sifatini yaxshilash, turizm infratuzilmasini kengaytirish iqtisodiy taraqqiyotning eng muhim va ustuvor yo‘nalish sifatida e‘tibor qaratish maqsadga muvofiq hisoblanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro‘yxati

1.O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining “2022 — 2026-yillarga mo‘ljallangan yangi O‘zbekistonning taraqqiyot strategiyasi to‘g‘risida”gi farmoni (28.01.2022-yil, PF-60-son).

2.Tuxliyev N. Jahon iqtisodiyoti rivojlanishida yangi trendlar. Monografiya.– T.: “Ilm-Ziyo-Zakovat”, 2021. – 72 b.

3.Paul R. Krugman, Maurice Obstfeld, and Marc J. Melitz. International economics: theory & policy/12th Edition/USA. 2022.

4.Salvatore, Dominick. International economics. Printed in the USA /. – 13th ed. 2019. 720 p.

5.Sodikov Z.R. Globallasuv sharoitida tashqi savdoning rivojlanish tendensiyasi. Monografiya. T.: “Complex print”, 2021. 84 b.

6.Sodiqov Z.R. Xalqaro iqtisodiy integratsiya. Darslik. – T.: “Complex print”, 2020. 200 b.

